

ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНО ЖУРИ
ПО ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОНС „ДОКТОР“ ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ФИНАНСИ, ПАРИЧНО
ОБРЪЩЕНИЕ, КРЕДИТ И ЗАСТРАХОВКА (ФИНАНСИ)“

РЕЦЕНЗИЯ

Рецензент: проф. д-р Теодора Димитрова, катедра „Финанси и кредит“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Автор на дисертационния труд: Рая Бисерова Драгоева, редовна докторантura, обучение финансирано от държавата, по област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, докторска програма: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси)

Тема на дисертационния труд: „Финансов анализ на търговските банки в България в условията на следкризисно възстановяване“

Настоящата рецензия е изготвена съобразно изискванията на съществуващия Закон за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 222 страници, илюстрирани с 39 броя фигури и 16 броя таблици. В композиционно отношение се състои от въведение, три глави, заключение, литература. Налице е балансирана и логична класическа структура. Използвани са 268 литературни източници. Авторовата разработка е станала достояние на публичната общественост чрез 6 броя публикации по темата на дисертационния труд.

Избраната тема се отличава с актуалност, значимост и дисертабилност.

Актуалността на изследването се определя от постоянно нарастващата роля и значение на теоретичните и практическите аспекти на дейността на търговските банки в условията на следкризисно възстановяване. Дисертацията има ясно дефинирани обект, предмет, цели и задачи на научното изследване, както и формулирана дисертационна теза.

Обект на изследване е финансовото състояние на търговските банки в България (от първа група).

Предмет на изследване са ключовите показатели за оценка на банковата дейност.

Основната цел на дисертационния труд е да се изследва финансовото състояние на търговските банки в България в условията на следкризисно възстановяване.

За изпълнението на основната цел са формулирани следните задачи:

- да се очертаят теоретико-приложните аспекти на регулацията на банковия сектор в България, прилагането на Базелските споразумения: Базел I, II и III и потенциално IV;

- да се направи теоретично изследване за същността и причините за възникване на кризи в банковия сектор;
- да се открои значимостта на финансовия анализ като инструментариум за оценка на банковата дейност;
- да се направи преглед на ключовите показатели и да бъде предложен модел за оценка на банковата дейност;
- на базата представен модел за анализ и оценка на банките да се установи тяхното финансово състояние.

Основната изследователска теза, която авторът защитава в дисертационния труд е, че банковият сектор в България (в частност банките от първа група) остава стабилен дори в условията на множество кризи, благодарение на формирани капиталови буфери и адекватно управлявани балансови позиции в съответствие с националната и европейска регулаторна рамка.

За методи на изследване в дисертационния труд са избрани: сравнителен анализ, исторически метод, индуктивен метод, прилагане на рангова класификация. За постигането на изследователските задачи са използвани публично достъпни данни от официалните информационни бази на банките.

При разработката на настоящата дисертация са възприети някои **ограничения в обхвата на изследването**, като те са обвързани с определени групови и времеви граници. Основният фокус в дисертационния труд се насочва върху изследване на банките от първа група (според класификацията на БНБ), тъй като те се разглеждат като системно значими финансови институции, чието състояние оказва влияние върху развитието на целия банков сектор и икономиката на страната. В дисертацията се анализира и обобщава предразположеността на банките към рискове, респективно устойчивостта им в съвременните динамични икономически условия.

Използваната научна литература е цитирана коректно. Задълбочено са проучени и анализирани актуални български и чуждестранни специализирани публикации.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Изследователската логика и структурата на дисертационния труд са добре изградени. Дисертацията се основава върху изследвания на научни разработки на български и чуждестранни изследователи в областта на банковото дело, банков анализ и надзор.

При структурирането докторантът на първо място (в първа глава) изяснява теоретико-методологичните основи на изследването – проследена е хронологията на възникване и развитие на банковите институции и банковото дело. Направен е задълбочен анализ на българската нормативната рамка и европейските регуляции за банков надзор, както и на научното тълкуване на банковите кризи и причините за тяхното възникване. Подчертано е значението на банковия контрол и неговата роля относно стабилността на банките. Изследвани са промените в банковото законодателство с цел подобряване ефективността на надзорния контрол и осигуряването на по-голяма стабилност на банковата система. Особено внимание е отделено на регулаторната рамка Basel и на влиянието на глобалната финансова криза

от 2007–2009 г. върху банковия сектор, която внесе нови моменти в теорията на финансовите кризи.

Втора глава има подчертано аналитичен и изследователски характер, дължащ се на акумулирането на голям обем статистическа информация, в съчетание с авторовите способности за нейната обработка и анализ. Представена е пълната методология, която е използвана за направената оценка на търговските банки. Поставен е акцент върху приложението на рейтинговата система CAMEL и нейния модифициран модел. Направен е анализ на петте основни компонента на CAMEL, както и на финансовите показатели за оценка. Анализирани са причините, провокирали световната финансово-икономическа криза от 2007–2008 г. и нейното отражение в световен и национален мащаб.

Глава трета акцентира върху на процесите по консолидация на банковите институции. Представени са резултатите от емпиричната част от изследването на българските банки от първа група. Анализирано е състоянието на търговските банки у нас за периода 2010–2021 г. чрез индикатори за финансова стабилност по модифициран модел на рейтинговата система CAMEL. Изследвани са и основните макроикономически фактори с авторова оценка на тяхното въздействие върху дейността на банковия сектор. Поставен е фокус върху насоките за бъдещо развитие на банковия сектор у нас.

Формулираните препоръки в заключителната точка придават завършеност на разработката, а обобщаващите изводи и постановки, представящи авторовите възгледи в края на всяка глава, допълнително подчертават качествата ѝ. В заключението на разработката докторантът систематизира основните обобщения, изводи и постигнати резултати, които могат да бъдат разглеждани като научни приноси – същността на всяко изследване от подобен тип. Това, от своя страна, дава основание за потвърждение на поставената в началото на разработката изследователска теза.

Следвайки горната изследователска логика, авторефератът е разработен в съответствие с основните моменти от дисертационния труд, подчертавайки приносите на автора. Той отразява в синтезиран вид съдържанието, основните резултати и изводи, постигнати в процеса на изследването. В него се съдържат всички необходими елементи за съставяне на автореферат към дисертационен труд, в т.ч. обосноваване актуалността на темата, очертаване на обекта, предмета, целта, задачите, изследователската теза и методологията на изследването, представяне на структурата и съдържанието на труда, както и насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията, справка за приносите, справка за съответствие с националните изисквания, списък на публикациите на докторанта, декларация за оригиналност на дисертационния труд.

Като публикации по темата на дисертацията са представени 6 броя – доказателство, че ключови аспекти от изследването са направени достояние на научната общност, в т.ч. и чрез участия в научни форуми, както и че са покрити националните изисквания за минимален брой точки съгласно Правилника за приложение на закона за развитие на академичния състав в Република България. Добро впечатление прави и фактът, че докторантът представя насоките за бъдеща изследователска работа по избраната тема.

III.Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Дисертационният труд надгражда съществуващи и представя нови научни идеи с научна и практико-приложна значимост за българския банков сектор. Внимателният прочит на дисертационния труд дава основание да бъдат откроени като научни и научно-приложни приноси следните:

1. Въз основа на задълбочен обзор на научната литература по свързаната проблематика, авторът предлага комплексна систематизация на теоретичните аспекти в областта на банковите кризи по отношение на съставните им фази и факторите на въздействие.
2. Чрез инструментариума на финансовия анализ, авторът оценява дейността на банките в условията на икономическа криза и отличава спецификата им на база ключови показатели.
3. Въз основа на методологично оценяване на процесите по окрупняване на банковия капитал в България, авторът презентира собствено виждане за тяхната значимост като предпоставка за стабилност на банковия сектор.
4. След авторов макроикономически анализ и анализ и класиране на търговските банки в България (първа група) въз основа на модифициран модел CAMEL, авторът оценява състоянието на банковия сектор в период на следкризисно възстановяване и формулира насоки за бъдещо развитие на банковата дейност в България.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

По отношение на дисертационния труд, в т.ч. основното изложение и авторовата аргументация нямам съществени критични бележки и препоръки.

Въпроси по дисертационния труд:

1. Коментирайте възможности за усъвършенстване на приложимото банково законодателство с цел адекватно овладяване на бъдещи потенциални кризисни ситуации в банковия сектор.
2. Коментирайте основните фактори за стабилност на българския банков сектор в период на следкризисно възстановяване.

V. Обобщено заключение и становище.

Представеният за рецензия дисертационен труд притежава характеристиките на цялостно, задълбочено и завършено научно изследване по значим икономически проблем. Считам, че поставените в увода цел и задачи на дисертационния труд са постигнати в хода на изследването. Формулираните в заключението научни и научно-приложни приноси и резултатите от проведеното практическо проучване могат да бъдат определени като реални постижения на докторанта.

За целите за вземане на решение от Научното жури за присъждане на ОНС „доктор“ по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ (Финанси), давам положителна оценка на дисертационният труд на тема „Финансов анализ на търговските банки в България в условията на следкризисно възстановяване“ и предлагам на членовете на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ (по икономика) на Раля Бисерова Драгоева.

Дата: 03.01.2023 г.

Рецензент: .....
(проф. д-р Т. Димитрова)